

Analyse af behov og relevans af professionsmasteruddannelser

**Analyse af behov og relevans af professionsma-
steruddannelser**

© 2011 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævnets anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-643-7

Indhold

1	Resume	4
2	Indledning	7
2.1	Formål og analysedesign	7
2.2	Organisering og tidsplan	7
3	Interessenters vurderinger	8
3.1	Vurderinger af behovet for og relevansen af professionsmasteruddannelser	8
3.2	Eksempler på mulige konkrete professionsmasteruddannelser	12
3.3	Overslag over økonomiske forhold	12
4	Foreliggende arbejdsmarkedsanalyser	15
5	Videreuddannelsessystemet i Holland og Norge	18
5.1	Sammenfatning	18
5.2	Holland	19
5.3	Norge	21
6	Vurderinger af behov og relevans i kommuner og på sygehuse	25
6.1	Sammenfatning	25
6.2	Metodiske overvejelser	25
6.3	Udviklingstendenser og afledte kompetencebehov	26
6.4	Argumenter for at der er behov for professionsmasteruddannelser	27
6.5	Argumenter for at der ikke er behov for professionsmasteruddannelser	27
6.6	Perspektiver på praksisforløb og økonomiske forhold	28
7	Professionshøjskolernes selv-vurderinger af faglige miljøer	29

Bilag:

1. Definition på udviklingsbaseret professionsmasteruddannelse (Undervisningsministeriet 2011)
2. Samlet oversigt over centrale interessenters vurderinger og synspunkter
3. Mulige eksempler på konkrete professionsmasteruddannelser formuleret af interessenter
4. Resumeer af udvalgte foreliggende arbejdsmarkedsanalyser
5. Kilder anvendt ved beskrivelse af videreuddannelsessystemerne i Holland og i Norge
6. Arbejdsgivere i telefoninterviewundersøgelsen
7. Faglige miljøer ved professionshøjskolerne.

1 Resume

I analysen er behovet for og relevansen af professionsmasteruddannelser som ny udviklingsbaseret voksenuddannelse på kandidatniveau blevet afdækket på grundlag af bidrag fra centrale interessenter på området. Der er desuden blevet gennemført en række forskellige dataindsamlingsaktiviteter.

Sammenfattende kan det siges at analysen tegner et meget sammensat billede, og at der eksisterer meget forskellige vurderinger og synspunkter som resulterer i meget forskelligartede svar på spørgsmålet om hvorvidt der er behov for professionsmasteruddannelser.

Interessenters vurderinger

De centrale interessenter der er blevet inddraget, er Professionshøjskolernes Rektorkollegium, Danske Universiteter, Danske Regioner, KL, FTF, AC, Ingeniørforeningen (IDA), DI og Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen.

Interessenternes vurderinger og synspunkter rummer markante forskelle på flere punkter. Hvad angår det helt grundlæggende spørgsmål om hvorvidt der er behov for at give professionsbacheloruddannedes kompetencer et niveauløft ét trin op, er behovet ifølge KL meget begrænset. De øvrige interessenter svarer mere eller mindre ud fra den antagelse at der er et sådant videreuddannelsesbehov blandt personer med en professionsbacheloruddannelse. Her er der imidlertid ikke enighed om hvorvidt videreuddannelsesbehovet mest hensigtsmæssigt kan opfyldes inden for de eksisterende rammer for universiteternes udbud af masteruddannelser (DI, AC, Danske Universiteter), eller om professionernes behov er af en sådan karakter at de ikke kan dækkes af denne type masteruddannelse, men kræver at der indføres professionsmasteruddannelser som en ny type uddannelse på samme niveau (FTF, IDA, Professionshøjskolernes Rektorkollegium). Danske Regioner påpeger at det på baggrund af de nuværende videreuddannelsesudbud er uklart hvilket behov en professionsmasteruddannelse skal dække. Interessenternes vurderinger er uddybet i kapitel 3.

Foreliggende arbejdsmarkedsanalyser

EVA har gennemgået seks foreliggende rapporter med analyser af efter- og videreuddannelsesbehov for professionsbachelor for at undersøge i hvilken grad de identificerer behov for viden, færdigheder og kompetencer som kan begrunde etableringen af professionsmasteruddannelser som ny uddannelsestype. Rapporterne omhandler fagområderne/professionerne sygepleje, sundhed, lærere, pædagoger, socialrådgivere og bygningskonstruktører.

På socialrådgiverområdet nedsatte Undervisningsministeriet i 2009 en arbejdsgruppe der havde til opgave at vurdere hvorvidt der var behov for at revidere socialrådgiveruddannelsen. For at imødekomme behovet for praksisnær forskning på det sociale område anbefalede arbejdsgruppen i sin rapport at der skulle udvikles "(...) en praksisnær og professionsrettet efter- og videreuddannelse på niveau over diplomuddannelserne på det sociale område, som er kendetegnet ved en stærk professionsforankring og et højt specialiseret udviklingsbaseret videngrundlag". Da det i anbefalingen understreges at kompetencebehovet er kendetegnet ved en stærk professionsforankring og er på et niveau over diplomuddannelser, vurderer EVA at der tilkendegives et behov for professionsmasteruddannelser.

Ifølge EVA's vurdering er der ikke i nogen af de øvrige analyser klare indikationer på et behov for professionsmasteruddannelser. Rapporternes konklusioner er uddybet i kapitel 4.

Internationale erfaringer

EVA har undersøgt erfaringerne i Holland og Norge med tilsvarende videreuddannelser for voksne. Det gælder både Holland og Norge at alle videregående uddannelsesinstitutioner udbyder videreuddannelser på kandidatniveau (niveau 7) af relevans for professionsbacheloruddannede. I begge lande kan/skal alle institutionerne desuden udføre forskning.

I Holland har man en klar binær struktur på det videregående uddannelsesområde med en opdeling i universities of higher professional education (HBO-institutioner) som varetager professionsorienterede uddannelser og udfører praksisorienteret forskning, og en universitetssektor som udbyder uddannelser og varetager forskning inden for traditionelle universitære faglige discipliner.

Norges videregående uddannelsessystem er enstrengt i den forstand at alle de videregående uddannelser baserer sig på de samme formelle krav til videngrundlag for uddannelserne og til forsknings- og udviklingsarbejde. Der tilstræbes generelt en meget stor sammenhæng og fleksibilitet i den norske videregående uddannelsessektor. Dette ses både i institutionsstrukturen hvor de enkelte institutioner gennem akkrediteringssystemet har mulighed for at skifte institutionskategori fra højskole til universitet, og i forhold til de studerende som har adgang til videreuddannelser på tværs af den tidligere opdeling mellem professionsrettede og universitære uddannelser.

Videreuddannelsessystemerne i Holland og Norge er uddybet i kapitel 5.

Vurderinger af behov og relevans i kommuner og på sygehuse

En telefoninterviewundersøgelse blandt 20 direktører i kommuner og på sygehuse viser at den dominerende position blandt arbejdsgiverne er at der er et behov for videreuddannelse af de professionsuddannede. Arbejdsgiverne ser imidlertid ikke ens på hvorvidt der er behov for at etablere professionsmasteruddannelser som ny uddannelsesstype for at imødekomme kompetencebehovene.

Med forbehold for at undersøgelsen ikke er repræsentativ, kan det oplyses at lidt over halvdelen af de interviewede arbejdsgivere vurderer at der er behov for professionsmasteruddannelser. Ifølge arbejdsgiverne vil professionsmasteruddannelser kunne bidrage til at øge medarbejdernes metodiske kompetencer uden at være for forskningspræget. Vurderingen er at det på universiteternes masteruddannelser er op til de studerende selv at foretage koblingen mellem professionen og det teoretiske, mens denne kobling kan udgøre basis for selve uddannelsesforløbet på professionsmasteruddannelser. Det forventes at de studerende på professionsmasteruddannelser skal forholde sig til metodeudvikling på driftsområderne og udvikling af nye faglige tilbud og metoder.

Lidt under halvdelen af de interviewede arbejdsgivere vurderer at der ikke er et behov for at etablere professionsmasteruddannelser. Arbejdsgiverne mener ikke der er behov for professionsmasteruddannelser fordi behovet for videreuddannelse dækkes af det eksisterende uddannelsessystem. Der gives også udtryk for det synspunkt at det er væsentligt at analysere de eksisterende uddannelsesmuligheder og undersøge arbejdsgivernes behov grundigere inden en ny uddannelsesstype oprettes.

I kapitel 6 uddybes variation, dybde og detaljeringsgrad i arbejdsgivernes forskellige argumenter.

Professionshøjskolernes selv vurderinger af faglige miljøer

Professionshøjskolerne har udarbejdet selv vurderinger af deres faglige miljøer og i den forbindelse peges på hvilke faglige miljøer, eventuelt hvilke faglige miljøer på tværs af institutioner, der allerede nu eller i nær fremtid vil kunne danne basis for en professionsmasteruddannelse. Konkret peges der på otte fagområder inden for hvilke professionshøjskolerne har givet konkrete eksempler på relevante muligheder for at etablere professionsmasteruddannelser

Det fremgår af redegørelserne at professionshøjskolerne varetager en lang række videnproducerende og -omsættende aktiviteter med forskellig samarbejds karakter. En samarbejdstype er kendetegnet ved at aktiviteterne foregår i regi af partnerskaber, dvs. som led i bindende aftaler om

systematisk samarbejde. Partnerskaberne er typisk baseret på samarbejdsaftaler med universiteter og professioner, herunder kommuner og regioner. En anden type er aktiviteter i regi af videncentre. Videncentrene udgør faglige miljøer som ofte går på tværs af professionshøjskolerne i form af nationale videncentre.

På trods af at professionshøjskolernes opgave hidtil alene har været at udbyde uddannelser på bachelorniveau, har flere professionshøjskoler erfaringer med at deltage i udbud af masteruddannelser i samarbejde med andre institutioner. Flere professionshøjskoler redegør også for at en del af deres undervisere samtidig er eksterne undervisere på universiteternes kandidat- og masteruddannelser.

Hvad angår undervisernes formelle kompetencer, råder professionshøjskolerne over medarbejdere med ph.d.-grad inden for alle de relevante fagområder.

Det fremgår af selvvurderingerne at professionshøjskolerne i udstrakt grad satser på at opbygge fælles platforme for at styrke deres videnmiljøer.

Professionshøjskolernes selvvurderinger afspejler generelt den holdning at de faglige miljøer allerede er stærke, og at de vil kunne udgøre et godt fundament for etablering af professionsmasteruddannelser. Der gives udtryk for at videnproduktionen og -omsætningen i fremtiden kan øges og gøres mere robust gennem øget satsning dels på videncentermiljøer, dels på tværgående samarbejder mellem professionshøjskoler og dels på partnerskaber med universiteter og kommuner/regioner.

I kapitel 7 uddybes resultatet af professionshøjskolernes selvvurderinger.

2 Indledning

Undervisningsministeriet har bedt EVA om at gennemføre en analyse som belyser behovet for og relevansen af at udvikle professionsmasteruddannelser som en ny gradstype på niveau 7 (kandidatniveau) i den danske kvalifikationsramme.

En professionsmasteruddannelse vil indgå i det parallelle kompetencesystem for voksne og dermed forudsætte to års forudgående relevant erhvervs erfaring ud over en uddannelse på (professions-)bachelorniveau (niveau 6 i kvalifikationsrammen). En professionsmasteruddannelse skal være udviklingsbaseret og direkte professionsrettet hvorfor et praksisforløb som udgangspunkt vil være en integreret del af uddannelsen. Det bliver som udgangspunkt professionshøjskolerne der står som udbydere af professionsmasteruddannelserne som får en samlet varighed på mellem 60 og 90 ECTS-points. Undervisningsministeriets definition af udviklingsbaseret professionsmasteruddannelse findes i bilag 1.

I det følgende redegøres der nærmere for analysens formål og metode samt organiseringen af projektet.

2.1 Formål og analysedesign

Analysens formål er at afdække behovet for og relevansen af at udvikle professionsmasteruddannelser som ny udviklingsbaseret voksenuddannelse på kandidatniveau. Analysen baserer sig dels på bidrag fra centrale interessenter på området, dels en række forskellige dataindsamlingsaktiviteter.

I analysen søger EVA at skelne mellem fagligt-politisk orienterede holdninger til professionsmasteruddannelser og mere arbejdsmarkedsnære vurderinger af behov for viden, færdigheder og kompetencer erhvervet gennem professionsmasteruddannelser.

Analysedesignet omfatter fem forskellige aktiviteter til data- og informationsindsamling:

1. Kontakt til centrale interessenter om vurdering af behov og relevans mv. (behandles i kapitel 3)
2. Desk-research på eksisterende arbejdsmarkedsanalyser mv. (behandles i kapitel 4)
3. Kortlægning af internationale erfaringer med tilsvarende uddannelser (behandles i kapitel 5)
4. Undersøgelse af behov og relevans i kommuner og regioner (behandles i kapitel 6)
5. Selvvurdering af faglige miljøers bæreevne på professionshøjskolerne (behandles i kapitel 7).

De centrale interessenter der er blevet inddraget, er Professionshøjskolernes Rektorkollegium, Danske Universiteter, Danske Regioner, KL, FTF, AC, Ingeniørforeningen (IDA), DI og Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen.

2.2 Organisering og tidsplan

Analysen er gennemført af en projektgruppe bestående af metodekonsulent Kristine Als Velling, metodekonsulent Camilla Franziska Hansen og specialkonsulent Birgitte Thomsen (projektleder).

Analysen er gennemført i perioden fra den 22. august til den 11. november 2011.

3 Interessenters vurderinger

I dette kapitel præsenteres en række bidrag til analysen udarbejdet af centrale interessenter på området, det vil sige Professionshøjskolernes Rektorkollegium, Danske Universiteter, Danske Regioner, KL, FTF, AC, Ingeniørforeningen (IDA), DI og Indenrigs- og Sundhedsministeriet/Sundhedsstyrelsen.

3.1 Vurderinger af behovet for og relevansen af professionsmasteruddannelser

Med udgangspunkt i Undervisningsministeriets definition af udviklingsbaseret professionsmasteruddannelse (bilag 1) har interessenterne formuleret deres vurderinger af og synspunkter om etablering af professionsmasteruddannelser. Interessenternes vurderinger og synspunkter opsummeres i det følgende. De samlede besvarelser findes i bilag 2.

Sammenfattende kan det siges at interessenternes vurderinger og synspunkter rummer markante forskelle på flere punkter. Hvad angår det helt grundlæggende spørgsmål om hvorvidt der er behov for at give professionsbacheloruddannedes kompetencer et niveauløft ét trin op, er behovet ifølge KL meget begrænset. De øvrige interessenter svarer mere eller mindre ud fra den antagelse at der er et sådant videreuddannelsesbehov blandt personer med en professionsbacheloruddannelse. Her er der imidlertid ikke enighed om hvorvidt videreuddannelsesbehovet mest hensigtsmæssigt kan opfyldes inden for de eksisterende rammer for universiteternes udbud af masteruddannelser (DI, AC, Danske Universiteter), eller om professionernes behov er af en sådan karakter at det ikke kan dækkes af denne type masteruddannelse, men kræver at der indføres professionsmasteruddannelser som en ny type uddannelse på samme niveau (FTF, IDA, Professionshøjskolernes Rektorkollegium). Danske Regioner påpeger at det på baggrund af de nuværende videreuddannelsesudbud er uklart hvilket behov en professionsmasteruddannelse skal dække.

I det følgende præsenteres de enkelte interessenters vurderinger af behovet for at indføre professionsmasteruddannelser som ny uddannelsesstype i Danmark set på baggrund af de eksisterende efter- og videreuddannelsesmuligheder.

KL:

Kommunernes behov for opkvalificering dækkes i overvejende grad gennem diplomuddannelser (for personer med en mellemlang videregående uddannelse) og i mindre grad gennem masteruddannelser. Desuden – og det gælder navnlig i forhold til sundhedsområdet – dækkes behovet gennem særlige specialuddannelser.

Danske Regioner:

Overordnet set er Danske Regioners holdning, at videreuddannelser skal have en solid forankring i relevante forskningsmiljøer og være evidensbaserede for at sikre kompetencer, der giver høj kvalitet i patientbehandlingen. Danske Regioner er således bekymrede for, om der sker en udvanding af masterniveauet, ved at masteruddannelser udbydes på professionshøjskolerne, hvor man ikke har en forskningsforpligtigelse.

Der findes i dag en lang række videreuddannelsesmuligheder inden for sundhedsområdet, der er rettet mod professionsbachelorere. Flere af videreuddannelsesmulighederne er rettet mod konkrete patientforløb og mod den kliniske praksis. Dette gælder for specialuddannelserne, hvor der indgår klinisk undervisning. I de eksisterende masterudbud tages der

også udgangspunkt i udvikling af og forskning i egen praksis – og de er således også praksisrettede. Endelig findes en række kandidatuddannelser, der er rettet generelt mod de sundhedsfaglige professionsbacheloruddannelser, og kandidatuddannelser rettet mod sygeplejersker (cand.cur.) og fysioterapeuter (kandidatuddannelse i fysioterapi). Set i lyset af de nuværende videreuddannelsesudbud er det uklart, hvilket behov en professionsmaster skal dække.

DI:

DI finder det helt afgørende, at oprettelse af nye uddannelser tager udgangspunkt i, om der er et udækket kompetencebehov på arbejdsmarkedet. Ligeledes er det vigtigt, at dette kompetencebehov ikke i forvejen dækkes af eksisterende uddannelser. Dette er særligt vigtigt, når det drejer sig om at oprette en helt ny type af uddannelse – som i dette tilfælde en professionsmaster. De hidtidige drøftelser om oprettelse af professionsmasteruddannelser har ikke taget udgangspunkt i et udækket kompetencebehov på arbejdsmarkedet, hvor arbejdsgiverne har efterspurgt en ny type kandidater med et anderledes videngrundlag, men derimod i at professionsbachelorne ved visse lejligheder har udtrykt ønske om at få flere efter- og videreuddannelsesmuligheder (...).

Professionshøjskolens Rektorkollegium:

Der er behov for en professionsmaster, der angiver en karriere- og specialiseringsvej for professionerne, der dels svarer på praksis' krav, dels er med til at gøre professionerne mere attraktive. For at opfylde de stadig stigende samfundsmæssige krav om service og kvalitet er der et stort behov for at skabe nye karriere- og udviklingsveje i professionerne for at fastholde de mange dygtige og ambitiøse talenter, der ellers forlader professions- og praksisfeltet for med en akademisk tilbygning i master- eller kandidatform at avancere i ny funktion.

Det nødvendige kompetenceløft kan ikke tilvejebringes af de eksisterende tilbud om efter- og videreuddannelse for de professionelle. Det nuværende diplomudbud er velfungerende og konsolideret, men udgør ikke en tilstrækkelig attraktiv eller praksisnær mulighed på et niveau højere end bachelorniveauet. Masteruddannelserne, der findes i dag, indeholder ikke den grundlæggende tilgang om læringipraksis i uddannelsen, men er teoretisk funderet i regi af landets universiteter. Firkantet sagt er de nuværende masteruddannelser med få undtagelser tilbud til professionsbachelor, der allerede har forladt, eller som ønsker at forlade borger- og praksisnære funktioner.

Danske Universiteter:

Det er Danske Universiteters vurdering, at der i dag allerede er et bredt tilbud af efter-/videreuddannelse inden for universiteternes nuværende uddannelsesudbud. Danske Universiteter har i et tidligere fremsendt skema beskrevet de over 100 master- og kandidatuddannelser, som universiteterne udbyder, og som enten er målrettet professionsbachelor, eller som har et betydeligt optag af professionsbachelor, fx master i klinisk sygepleje, udsatte børn og unge, ledelse af byggeri, sundhedsinformatik og ledelse af uddannelsesinstitutioner. Disse uddannelser er geografisk spredt, og der kan være behov for, at uddannelser, som kun udbydes ét sted i landet, bliver udbudt på flere universiteter. Dette vil Danske Universiteter meget gerne tage en dialog med professionshøjskolerne om. Universiteterne er overordnet meget positive omkring de gode relationer, der eksisterer mellem universiteter og professionshøjskoler. Det er Danske Universiteters vurdering, at en udvidelse af dette samarbejde er langt mere hensigtsmæssigt end etableringen af professionsmasteruddannelser – både for institutionerne selv, de studerende og velfærdssamfundet generelt.

FTF:

Universiteternes udbud af kandidat- og masteruddannelser dækker på nogle områder behovet for videreuddannelse, mens der på andre professionsområder er behov for at udvide udbuddet af videreuddannelser med uddannelser på masterniveau, som tager afsæt i professionsrettet forskning, herunder anvendt forskning, som højskolen selv har forestået, og et tæt samspil med praksis, altså professionsmasteruddannelser. Det gælder især inden for

sundhedsområdet. Professionsmasteruddannelser skal imødekomme det behov, der er for et samlet uddannelsesløft og for tilegnelse af nye metoder til at dokumentere og anvende viden i nye opgaver og sammenhænge eller i tilfælde, hvor videreuddannelse skal kvalificere til nye opgaver og ansvar i organisationen.

De professionsmasteruddannelser, der efterspørges, skal være forskningsbaserede og kunne indplaceres i kvalifikationsrammens niveau 7 og nyde samme anerkendelse som universiteternes masteruddannelser set i forhold til fx adgang til forskeruddannelser. Det er afgørende, at der ikke bliver tale om A- og B-masteruddannelser. Behovet for uddannelserne kan ikke vurderes isoleret fra de rammer, de udbydes inden for, og de vilkår, de udbydes under. Heri indgår, at der sikres økonomi til udvikling af det videnmiljø, som en professionsmasteruddannelse forankres i, og at udgifter til udvikling og drift af masteruddannelser har deres egen tilstrækkelige finansiering og ikke trækkes ud af uddannelsesstatistikker til grunduddannelserne.

AC:

AC lægger stor vægt på, at professionsbachelorerne får videreuddannelsesmuligheder på linje med andre bachelorer. Men det er AC's vurdering, at løsningen af professionsbachelorernes efteruddannelsesbehov ikke kan isoleres til spørgsmålet om at etablere en ny uddannelsestype som professionsmaster i den videregående uddannelsesstruktur. AC er ikke enig i den underliggende præmis bag forslaget om professionsmasteruddannelse, at en ny gradstype er eneste svar på behovet for videreuddannelse. Der udbydes i dag mere end 50 master- og mere end 40 kandidatuddannelser af relevans for målgruppen, jf. oversigt fra DU. AC er tøvende over for, hvorvidt der reelt er et marked for professionsmasteruddannelser. De generelle erfaringer viser, at professionsbachelorerne udgør en stor deltagergruppe på flere af masteruddannelserne. Mange af disse studerende angiver ønsket om at få en decideret universitetsuddannelse som motiv for at have søgt ind på en master. Man må antage, at dette motiv også fremover vil være tungtvejende.

IDA:

Diplomingeniøruddannelsen adskiller sig fra andre professionsbacheloruddannelser ved at være nævnt direkte i adgangsbekendtgørelsen til kandidatdelen for civilingeniøruddannelserne. Dermed er diplomingeniørerne sikret mulighed for direkte adgang til en kandidatuddannelse. IDA er dog af den opfattelse, at en professionsmaster er nødvendig for at sikre det faglige niveau på professionshøjskolerne. Det er IDAs erfaring, at uddannelsesmiljøerne på professionshøjskolerne oplever udfordringer i forhold til at tiltrække undervisningskapaciteter til skolernes uddannelser. Samtidig akkumuleres der en masse faglig viden i professionshøjskolesektoren qua den tætte praksiskobling, som det er meget relevant at kunne bygge udviklingsmæssigt oven på. Dette skal ikke opfattes som en devaluering af universiteternes kvaliteter, men en påpegelse af et uudnyttet potentiale på professionshøjskolerne.

I de følgende to oversigter vises eksempler på interessenternes vurderinger af fordele/styrker og ulemper/svagheder ved at indføre professionsmasteruddannelser som ny uddannelsestype først set i forhold til professionen/professionerne/arbejdsmarkedet og dernæst set i forhold til uddannelsernes vidgrundlag og uddannelsesinstitutionerne.

Fordele/styrker (eksempler)	Ulemper/svagheder (eksempler)
i forhold til professionen/professionerne og arbejdsmarkedet:	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Der er behov for mere specialiserede kompetencer på et højere niveau og kvalifikationer som ikke dækkes af eksisterende videreuddannelser. En professionsmaster vil give mulighed for denne opkvalificering uden at "uddanne ud af professionen" (FTF). ○ Øgede kompetencer kvalificerer ydelser og produkter i en situation med færre hænder og løbende effektiviseringskrav samtidig med stigende krav til specialisering, sammenhæng på tværs og/eller effektivitet og til medarbejderne om selvstændigt at kunne tænke i nye metoder og nye løsninger (Professionshøjskolernes Rektorkollegium). ○ Nye vækstområder opstår gerne på tværs af fagligheder, og ofte sker dette "ude i professionerne". En professionsmasteruddannelse kan være den uddannelsesramme der hurtigst kan underbygge sådanne nye områder med en dybere faglighed (IDA). 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Måltrettede tilbud kun til professionsbachelorere kan styrke professionsidentiteten hos den enkelte yderligere, men hindre den synergi der kan opstå via efteruddannelse med andre faggrupper, og hindre mobiliteten på arbejdsmarkedet, da uddannelserne bliver mere snævert fokuseret på bestemte arbejdsfunktioner – f.eks. ledelse udelukkende i forhold til daginstitutioner (DI). ○ Uklarhed i forhold til uddannelsesgrader er en stor ulempe for professionerne, idet arbejdsgivere kan finde det vanskeligt at skelne mellem de kompetencer, masteruddannelser henholdsvis professionsmasteruddannelser giver (Danske Universiteter). ○ Der vil være nogle praktiske forhold omkring tabt arbejdsfortjeneste, der alt andet lige vil være vanskeligere i en uddannelse med erhvervsaktive som målgruppe, og som indeholder praktikforløb (AC).

Fordele/styrker (eksempler)	Ulemper/svagheder (eksempler)
i forhold til uddannelsernes videngrundlag og uddannelsesinstitutionerne:	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Et øget fokus på anvendt forskning vil bidrage til at løfte det faglige grundlag for uddannelserne, både på grunduddannelser og på efter- og videreuddannelserne. Det er oplagt at professionshøjskolernes ekspertise på området udvikles og udbygges ved at styrke professionshøjskolernes muligheder for at bedrive anvendt forskning som videngrundlag for professionsuddannelserne. Der er ikke tale om at akademisere professionerne, men om at øge anvendelsen og omsætningen af forskning i relation til praksis og de problemstillinger, der her defineres (Professionshøjskolernes Rektorkollegium). ○ Overordnet set er det positivt for uddannelsesinstitutionerne at have kontakt til relevante forskningsmiljøer. Dette sikres på nuværende tidspunkt gennem de mange samarbejdsaftaler mellem professionshøjskoler og universiteter. Danske Universiteter vil meget gerne arbejde for, at samarbejdet mellem professionshøjskoler og universiteter styrkes yderligere (Danske Universiteter). ○ Uddannelser udbudt på professionshøjskolerne har i ligeså høj grad som universitetsuddannelserne behov for at kunne inddrage den nyeste viden, men har også potentiale til selv at bidrage med og skabe ny viden til uddannelsernes vidensfundament (IDA). 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Det er grundlæggende uklart, hvordan professionsmasteruddannelsen adskiller sig fra diplomuddannelsen. KL er bekymret for, at der udbydes en ny gradstype på master-/kandidatniveau, som reelt ikke synes at have den forskningsbaserings, som uddannelser på niveau 7 i kvalifikationsrammen normalt må antages at forudsætte. Dette forhold understreges af, at professionshøjskolerne ikke råder over forskningsaktiviteter (KL). ○ Hvis professionshøjskolerne også står for professionsbachelorernes uddannelse på masterniveau, vil koblingen og samarbejdet med universiteterne blive svagere (DI). ○ Forslaget kan ses som et alternativ til et øget samarbejde mellem professionshøjskolerne og universiteterne om udvikling af masteruddannelser og samfinansierede ph.d.-projekter (AC). ○ Hvis fx 30 ECTS-point af en uddannelse på i alt 60 ECTS-point udgøres af et praktikforløb, vil de resterende 30 ECTS-point være meget lidt til at nå de definerede læringsmål (Danske Universiteter). ○ Der vil være bundet betydelige ressourcer i udviklingen og etableringen af professionsmasteruddannelser på professionshøjskolerne, herunder markedsføring og udbygning af lærerstaben (DI).

3.2 Eksempler på mulige konkrete professionsmasteruddannelser

Interessenterne er også blevet bedt om at overveje konkrete kompetencebehov og formulere eksempler på mulige konkrete professionsmasteruddannelser. Begrundet i primært stigende krav til faglig specialviden fremhæver FTF behov for professionsmasteruddannelser inden for sundhedsområdet, ernæring og sundhed, det tekniske område samt det socialfaglige område, og Professionshøjskolernes Rektorkollegium fremhæver behov inden for ældreområdet, beskæftigelsesområdet, psykiatri og sindslidende samt skoleledelse. Bl.a. nævnes følgende eksempler:

Sundhedsområdet: professionsmaster

- i kræftsygepleje
- i sundhedspleje
- til uddannelse af kliniske ekspertsygeplejersker, fx inden for det kroniske område og psykiatrien
- i ergoterapi (faglig specialisering, kvalitetssikring, evidensbaseret og projektledelse)
- i sundhedskommunikation, sundhedsfremme og forebyggelse
- i radiografisk billedforståelse og -tolkning

Det tekniske område: professionsmaster

- som BIM-koordinator (Building Information Modeling) (ledelse af digital projektering af byggeri)
- i energirenovering (planlægning og ledelse af hvordan eksisterende bygninger optimeres i forhold til at nedbringe energiforbruget)
- i planlægning og ledelse i byggeriet, herunder både på taktisk (praktisk) niveau og på strategisk (teoretisk) niveau.
- i arbejdsmiljø i byggeriet

Det socialfaglige område: professionsmaster

- på beskæftigelsesområdet
- på området for udsatte børn og unge

Det pædagogiske område: professionsmaster

- i digitale læremidler
- i skoleledelse
- i social inklusion.

Tværgående: professionsmaster

- i velfærdskoordinering

FTF har udarbejdet beskrivelser af de to førstnævnte eksempler (professionsmaster i kræftsygepleje og i sundhedspleje), og de er blevet anvendt i behovsundersøgelsen blandt kommuner og sygehuse som behandles i kapitel 6. Beskrivelserne vedlægges i bilag 3.

3.3 Overslag over økonomiske forhold

KL, Danske Regioner, FTF og Professionshøjskolernes Rektorkollegium er blevet bedt om at bidrage til at indsamle relevante oplysninger om og vurderinger af omkostninger forbundet med eller afledt af at etablere professionsmasteruddannelser. Det drejer sig om

- kursusudgift (deltager-/arbejdsgiverbetaling i forbindelse med åben uddannelse)
- arbejdsgiverens omkostninger ved tabt arbejdstid (difference mellem fortsat lønudbetaling og godtgørelse)
- potentiel lønstigning for professionsbachelorer efter endt professionsmasteruddannelse (lønstatistiske forventninger)
- omkostninger for praktikvirksomheder og -institutioner.

Nedenfor præsenteres resultatet heraf. Det skal bemærkes at der ikke foreligger særskilte oplysninger om regionerne.

EVA har også undersøgt mulighederne for at indhente tilsvarende økonomioplysninger om universiteternes masteruddannelser i Kontoret for voksenuddannelsesstøtte i Undervisningsministeriet og i Økonomi i Universitets- og Bygningsstyrelsen. Bortset fra oplysninger om deltagerbetaling og voksenuddannelsesstøtte foreligger de efterspurgte oplysninger ikke.

Kursusudgift (deltager-/arbejdsgiverbetaling i forbindelse med åben uddannelse)

Professionshøjskolernes Rektorkollegium vurderer at deltagerbetalingen ved en professionsmasteruddannelse – under forudsætning af en taxameterordning som ved andre masteruddannelser – anslået vil være 80.000-100.000 kr. Rektorkollegiet understreger at det generelt er forbundet med stor unøjagtighed at prisfastsætte uddannelser hvor rammerne endnu ikke er givet, og at tallet derfor skal betragtes som et løst estimat.

Som baggrundsinformation har EVA indhentet oplysninger på universiteternes hjemmesider om priser for deltagelse i de af universiteternes masteruddannelser der ifølge Danske Universiteter i særlig grad henvender sig til personer med en professionsbacheloruddannelse. Priserne varierer fra 22.000 kr. (master i sundhedsinformatik) til 310.000 kr. (Master in Management and Technology). En tredjedel af disse uddannelser har en deltagerbetaling på 100.000 kr. eller derover, og to tredjedele en deltagerbetaling under 100.000 kr.

Udviklingsomkostninger

De forventede udviklingsomkostninger for en professionsmasteruddannelse anslår Professionshøjskolernes Rektorkollegium skønsmæssigt til 500.000 kr.

Arbejdsgiverens omkostninger ved tabt arbejdstid (difference mellem fortsat lønudbetaling og godtgørelse)

Ifølge Undervisningsministeriets definition af udviklingsbaseret professionsmasteruddannelse (bilag 1) vil en udviklingsbaseret professionsmasteruddannelse skulle etableres inden for rammerne af videreuddannelsessystemet for voksne. Efter reglerne i lov om åben uddannelse skal uddannelserne tilrettelægges på deltid sådan at de kan følges af personer der samtidig varetager et fuldtidsarbejde. Inden for visse rammer kan uddannelsesinstitutionerne dog udbyde deltidsuddannelserne på heltid.

Professionsmasteruddannelsen foreslås ifølge Undervisningsministeriet at have en varighed på 60 til 90 ECTS-point. Dette svarer til 1-1,5 årsværk omregnet til heltidsuddannelse.

Hvis den studerende har indgået en aftale med sin arbejdsgiver om at holde orlov til uddannelsen og uddannelsen er tilrettelagt på heltid, kan den studerende modtage statens voksenuddannelsesstøtte (SVU). Som en del af den tidligere regerings "genopretningspakke" blev SVU nedsat til 80 % af dagpengebeløbet med virkning fra april 2011. SVU til en videregående uddannelse kan gives i højst 52 uger, men som led i genopretningspakken forventes varigheden nedsat til 40 uger fra 2012 (Kontoret for voksenuddannelsesstøtte).

Hvad angår de SVU-tildelinger der blev ydet til universiteternes masterstuderende i 2009, var den gennemsnitlige ydelse ca. 56.000 kr. pr. tildeling (svu.dk). Det skal samtidig bemærkes at anvendelsen af SVU ved masteruddannelserne er meget begrænset, idet hovedparten af de studerende følger forløb tilrettelagt på deltid. I 2009 udgjorde antallet af tildelinger kun 104 hvilket skal sammenholdes med at studieaktiviteten ved masteruddannelserne i 2008/09 udgjorde over 8.000 kursister, svarende til 1.314 årselever (UNI-Cs databank, uvm.dk). Oplysning om aktiviteten opgjort som antallet af personer (personnumre) foreligger ikke.

Som led i en vurdering af arbejdsgiverens omkostninger ved tabt arbejdstid i en situation hvor en medarbejder får orlov med løn til at deltage i uddannelse på heltid, har EVA bedt KL og Danske Regioner om at oplyse de gennemsnitlige årlige lønomkostninger pr. ansat inden for de forskellige professioner. Foreningerne er også blevet bedt om at oplyse i hvilken udstrækning man for-

venter at ville give medarbejdere der deltager i professionsmasteruddannelser, orlov med løn til at deltage i undervisning på heltid.

KL har i oversigten nedenfor angivet en række gennemsnitlige årlige lønomkostninger for en række forskellige professioner. Det bemærkes at aflønningerne vedrører den overenskomst-gruppe som nyansatte professionsbachelorer i basisstillinger vil blive omfattet af. De årlige lønomkostninger stiger betragteligt såfremt der tages højde for at der for allerede ansatte er mulighed for at være omfattet af et andet lønforløb eller en højere stilling end de angivne basisstillinger.

Stilling	Løn pr. år i kr. ekskl. pension (niveau 1.6.2011)	Løn pr. år i kr. inkl. pension mv. (niveau 1.6.2011)
Pædagoger	322.403,-	375.825,-
Lærere	364.578,-	446.133,-
Sygeplejersker	346.399,-	428.284,-
Socialrådgivere	348.158,-	409.176,-

Ifølge oplysningerne fra KL vil KL ikke aftale centrale regler i overenskomsterne der hjemler tjenestefrihed med løn til ansatte som tager en professionsmasteruddannelse. Der er imidlertid hjemmel til at den enkelte kommune kan bevillige tjenestefrihed med løn i det konkrete tilfælde. Dette ses i praksis i forbindelse med efteruddannelse på kandidat- og masterniveau.

Potentiel lønstigning

KL oplyser at kommunalt ansatte der gennemfører en professionsmasteruddannelse, som hovedregel vil få en lønstigning hvis de gør brug af uddannelsen i deres beskæftigelse. Princippet er indbygget i en række af de kommunale overenskomster, fx skal der aftales kvalifikationsløn til socialrådgivere der gennemfører en relevant diplom- eller kandidatuddannelse. Nedenfor gives et eksempel der illustrerer forskellen i den overenskomstfastsatte grundløn for en nyuddannet akademiker på henholdsvis bachelor- og kandidatniveau. Der er i eksemplet en overenskomstfastsat lønforskel på ca. 44.000 kr. Hertil kommer den forskel der formodes at være i individuelle lokale tillæg aftalt i den enkelte kommune.

Stilling	Løn pr. år i kr. ekskl. pension (niveau 1.6.2011)
AC-bachelor (BA)	250.283,- (basis 1)
AC-kandidat (cand.)	293.982,- (basis 4)

Omkostninger for praktikvirksomheder og -institutioner

KL oplyser at omkostningen for praktikvirksomheder og -institutioner i tilfælde af at der indlægges et lønnet praktikforløb i professionsmasteruddannelsen, forventes at være meget høj, idet der som oftest vil være tale om personer som allerede er i beskæftigelse. Der skal endvidere tages højde for at kommunen for egne allerede ansatte vil have en omkostning for mistet arbejdskraft i relation til sædvanlig opgavevaretagelse.

Derudover skal der påregnes lønudgifter til praktikansvarlige samt udgifter til administration og forvaltning af praktikpladser mv.

4 Foreliggende arbejdsmarkedsanalyser

I dette kapitel redegøres for seks udvalgte rapporter om analyser af kompetencekrav og efter- og videreuddannelsesmuligheder for professionsuddannede. I gennemgangen af rapporterne er det undersøgt i hvilken grad kompetenceanalyserne identificerer behov for viden, færdigheder og kompetencer som kan begrunde etableringen af professionsmasteruddannelser som ny udviklingsbaseret voksenuddannelse på kandidatniveau.

Kriterierne for at udvælge rapporterne har været aktualitet og et ønske om at afdække de store professionsområder. De fagområder/professioner der er dækket af rapporterne, er sygepleje, sundhed, socialrådgivere, folkeskolelærere, pædagoger samt bygningskonstruktører.

I det følgende præsenteres en overordnet vurdering af hvorvidt der kan udledes et behov for professionsmasteruddannelser ud fra de valgte rapporter. Resumeer af de enkelte rapporter findes i bilag 4.

Overordnet vurdering af indikationer på behov for professionsmasteruddannelser

I alle rapporterne peges der på at samfundsudviklingen medfører en række nye opgaver og kompetencebehov for professionsuddannede på de forskellige områder, og de udfordringer som de professionsuddannede står over for, er blevet undersøgt for at identificere hvilke kompetencer arbejdsmarkedet har behov for på nuværende tidspunkt og i fremtiden.

Det fremgår ikke entydigt af rapporterne i hvilken grad de kompetencer der efterlyses, er udtryk for et generelt behov for revision af eksisterende uddannelsesmuligheder, eller om de er udtryk for behov for nye udviklingsbaserede voksenuddannelser på kandidatniveau.

På socialrådgiverområdet vurderer EVA imidlertid at der er belæg i materialet for et behov for en videreuddannelsesmulighed på kandidatniveau. Undervisningsministeriet nedsatte i 2009 en arbejdsgruppe der havde til opgave at vurdere hvorvidt der er behov for at revidere socialrådgiveruddannelsen. For at imødekomme behovet for praksisnær forskning på det sociale område anbefaler arbejdsgruppen at der udvikles "(...) en praksisnær og professionsrettet efter- og videreuddannelse på niveau over diplomuddannelserne på det sociale område, som er kendetegnet ved en stærk professionsforankring og et højt specialiseret udviklingsbaseret videngrundlag". Da det i anbefalingen understreges at kompetencebehovet er kendetegnet ved en stærk professionsforankring, og at det er på et niveau over diplomuddannelser, vurderer EVA at der kan være behov for professionsmasteruddannelser.

De fire rapporter der omhandler sygepleje, sundhed, lærere, pædagoger, fremhæver at videreuddannelsesudbuddet på de respektive områder overordnet set er dækkende. Rapporten der omhandler bygningskonstruktørers kompetencebehov, viser derimod at der er et stærkt behov for nye efteruddannelsesmuligheder inden for byggebranchen. Fælles for de fem rapporter er at de påpeger et behov for revision af de eksisterende efter- og videreuddannelsesmuligheder på de respektive områder, men at der ikke kan identificeres et egentligt behov for professionsmasteruddannelser. I denne sammenhæng bør det bemærkes at rapporterne ikke eksplicit beskæftiger sig med spørgsmålet om på hvilket niveau de efterspurgte uddannelser skal være, og at dette gør det vanskeligt at drage konklusioner herom.

Nedenfor vil hver af de seks rapporter blive gennemgået ganske kort.

Sygepleje

Efter- og videreuddannelsesbehov på sygeplejeområdet ifølge rapporten "Vurdering af fremtidige behov for efter- og videreuddannelse indenfor sygeplejen", Undervisningsministeriet, 2009

Rapporten peger på en række fagområder hvor der opleves eller formentlig vil kunne opleves et behov for nye kompetencer blandt sygeplejersker og andet sundhedspersonale. Rapporten angiver at en del af kompetencebehovene kan dækkes gennem videreudvikling af fagindholdet på grunduddannelsen, mens andre kompetencebehov er eller vil kunne dækkes af eksisterende videreuddannelsesmuligheder. Derudover fremhæver rapporten at der kan være et behov for at styrke forskning inden for den kliniske sygepleje og for at der bør oprettes flere ph.d.-stillinger inden for de sygeplejefaglige områder.

Det er ikke muligt på baggrund af rapporten at udlede noget konkret om behovet for professionsmasteruddannelser rettet mod sygeplejen. Kun i forbindelse med nye behov i de almene lægepraksisser bliver der fremhævet et behov for sygeplejersker med "ekspertviden", hvilket måske kunne indikere et behov for videreuddannelse på højere niveau.

Sundhedsprofessionelle

Efter- og videreuddannelsesbehov for sundhedsprofessionelle ifølge rapporten "Samlet analyse af fremtidens krav til sundhedsprofessionelle", MUUSMANN Research & Consulting, udarbejdet for Undervisningsministeriet, 2006

Rapporten pointerer at der er væsentlig afstand mellem de kompetencer som de sundhedsprofessionsstuderende opnår gennem deres uddannelse, og de kompetencer der efterspørges i praksis.

I denne sammenhæng anbefaler rapporten at der udvikles flere kompetencegivende tilbud om efter- og videreuddannelse, og at disse bør have en tydelig kobling til praksis. Samtidig er det ifølge rapporten væsentligt at uddannelsesmulighederne skaber rum for at sundhedsprofessionerne kan videreuddanne sig i deres i fag i modsætning til at uddanne sig ud af faget.

Heraf udleder EVA at det inden for sundhedsprofessionerne kunne være gavnligt hvis der udbydes nye kernefaglige efter- og videreuddannelsesmuligheder. Ud fra materialet er det dog ikke muligt at sige noget om hvorvidt dette behov fordrer uddannelsesmuligheder på kandidatniveau som kunne tilgodeses af nye professionsmasteruddannelser, eller om behovet kan tilfredsstilles på lavere kompetenceniveauer, fx i form af diplomuddannelser.

Socialrådgivere

Efter- og videreuddannelsesbehov for socialrådgivere ifølge rapporten "Socialrådgiveruddannelsen. Arbejdsmarkedsanalyse", Danmarks Evalueringsinstitut, 2010 samt anbefalinger fra Undervisningsministeriets arbejdsgruppe.

Rapporten fremhæver at udbuddet af videreuddannelsesmuligheder til socialrådgivere er dækkende i forhold til forskellige specialiseringer, bl.a. beskæftigelsesområdet, børneområdet og området for udsatte voksne. Videreuddannelser inden for disse specialiseringer udbydes både som kandidat- og masteruddannelser, som diplomuddannelser og i form af kortere kvalifikationskurser.

Rapporten viser endvidere at socialrådgiveruddannelsen overordnet set vurderes positivt af aftagerne, men at der samtidig er efterspurgt kompetencer som ikke i tilstrækkelig grad indgår i grunduddannelsen. Det drejer sig især om kompetencer der vedrører organisationsforståelse og administration, koordinering af tværgående arbejde samt kommunikation, rådgivning og samtale.

Med baggrund i rapporten og for at imødekomme behovet for praksisnær forskning på området anbefaler Undervisningsministeriets arbejdsgruppe, som nævnt ovenfor, at der etableres en praksisnær og professionsrettet efter- og videreuddannelse på niveau over diplomuddannelserne. Dette kan ses som en tydelig påpegnelse af et behov for praksisnær uddannelse på kandidatniveau som kunne tilgodeses af professionsmasteruddannelser.

Lærere

Efter- og videreuddannelsesbehovet for lærere ifølge rapporten "Lærernes undervisningskompetence" Undervisningsministeriet, KL og professionshøjskolerne, 2010

Rapporten peger på at udbuddet af efteruddannelser på væsentlige områder, fx klasserumsledelse, it i undervisningen, undervisningsdifferentiering og anvendelse af evalueringsdata samt evidensbaseret undervisning, er dækkende. Dog påpeges det at der i forhold til evidensbaseret undervisning på nuværende tidspunkt ikke findes diplomuddannelsesforløb. Dette tyder på at der er behov for yderligere efteruddannelsesmuligheder på dette område. Hvorvidt dette behov er rettet mod samme niveau som kandidatuddannelser, er dog ikke til at sige ud fra rapporten.

Rapporten fremhæver at det er væsentligt, at diplomuddannelserne revideres så de i højere grad tager afsæt i de undervisningsmæssige udfordringer som folkeskolen står overfor. I den forbindelse anbefaler rapporten at diplomuddannelserne bør tilrettelægges så de fremmer lærernes kompetencer til at basere undervisningen på den nyeste viden og de nyeste forskningsresultater på det pågældende fagområde, og så de i højere grad sammenknytter fagfaglighed, undervisningsdifferentiering og evaluering.

Ud fra ovenstående er det for EVA ikke muligt at udlede et konkret behov for professionsmasteruddannelser inden for lærerprofessionen.

Pædagoger

Efter- og videreuddannelsesbehovet for pædagoger ifølge rapporten "Kortlægning og analyse af efteruddannelses- og kompetenceudviklingsmuligheder på dagtilbudsområdet", NIRAS Analyse & Strategi og UdviklingsForum for Servicestyrelsen, 2010

Rapporten viser at der overordnet set er sammenfald mellem det eksisterende udbud af efteruddannelser og efterspørgslen heraf. Rapporten pointerer desuden at væsentlige områder såsom sprogstimulering, læreplaner, evaluering og dokumentation, udsatte børn samt ledelse, er bredt repræsenteret på alle udbudstyper, dvs. at udbydes i form af enten master- eller diplomuddannelser eller af lange hhv. korte kurser.

Fremfor et decideret behov for en ny uddannelsestype, peger rapporten i denne sammenhæng snarere på et behov for at få en ensartethed i eksisterende uddannelser og for at få disse indplaceret i det formelle uddannelsessystem. Der kan derfor ud fra rapporten ikke udledes et behov for en videreuddannelsesmulighed som oplagt kunne tilgodeses i form af professionsmasteruddannelser.

Bygningskonstruktører

Efter- og videreuddannelsesbehovet for bygningskonstruktører ifølge rapporten "Byggestyring og -ledelse. Uddannelsesbehov i byggeerhvervet". Bülow Management als for Dansk Byggeri, 2008.

Rapporten konkluderer at der foreligger et meget stort behov for at udvikle de projekt-/byggelederfunktioner som bl.a. bygningskonstruktører varetager i byggebranchen. Ifølge rapporten vil en sådan udvikling gavne både byggebranchens økonomi, tiltrækningsevne, effektivitet og renomme.

Rapporten fremhæver i denne sammenhæng at der specielt inden for områderne ledelse, kommunikation, forhandlingsteknik, forretningsforståelse, risikostyring og byggeteknisk viden, er væsentlig afstand mellem de kompetencer som byggelederne opnår gennem deres uddannelse, og de kompetencer der efterspørges i praksis.

Rapporten konkluderer videre at efteruddannelse er det afgørende element i forhold til at udvikle de manglende kompetencer inden for alle seks temaer. Heraf udleder EVA at det inden for bygningskonstruktørprofessionen vil være gavnligt at udbyde nye efter- og videreuddannelsesmuligheder. Ud fra materialet er det dog ikke muligt at sige noget om hvorvidt dette behov fordrer uddannelsesmuligheder på kandidatniveau som kunne tilgodeses af nye professionsmasteruddannelser.

5 Videreuddannelsessystemet i Holland og Norge

I dette kapitel præsenteres erfaringer fra Holland og Norge med videreuddannelser der – ligesom professionsmasteruddannelser er tænkt i Danmark – er placeret på kandidatniveau (niveau 7 i kvalifikationsrammen) og er målrettet erhvervsaktive voksne. Der henvises til bilag 5 for anvendte kilder.

Fokus rettes mod disse lande fordi de har eller har haft tradition for praksisnære uddannelser og en binær videregående uddannelsessektor i lighed med den danske hvor de studerende på bachelorniveau (niveau 6) kan vælge mellem på den ene side professionsbacheloruddannelser udbudt af professionshøjskoler og med et videngrundlag der er karakteriseret ved professionsbaseret og udviklingsbaseret, og på den anden side bacheloruddannelser udbudt af universiteterne og med et videngrundlag karakteriseret ved forskningsbaseret.

Det skal bemærkes at EVA alene har undersøgt Holland og Norge, og at gennemgangen således ikke siger noget om udbud af professionsmasteruddannelser i andre lande.

5.1 Sammenfatning

Det gælder både Holland og Norge at alle videregående uddannelsesinstitutioner udbyder videreuddannelser på kandidatniveau (niveau 7) af relevans for professionsbacheloruddannede. I begge lande kan/skal alle institutionerne desuden udføre forskning.

I Holland har man en klar binær struktur på det videregående uddannelsesområde med en opdeling i universities of higher professional education (HBO-institutioner) som varetager professionsorienterede uddannelser og udfører praksisorienteret forskning, og en universitetssektor som udbyder uddannelser og varetager forskning inden for traditionelle universitære faglige discipliner.

I Holland som har en befolkning tre gange så stor som den danske, er der 14 universiteter og 44 HBO-institutioner. Hertil kommer 68 private offentligt anerkendte uddannelsesinstitutioner.

Norges videregående uddannelsessystem er enstregnet i den forstand at alle de videregående uddannelser baserer sig på de samme formelle krav til videngrundlag for uddannelserne og til forsknings- og udviklingsarbejde. Der tilstræbes generelt en meget stor sammenhæng og fleksibilitet i den norske videregående uddannelsessektor. Dette ses både i institutionssektoren hvor de enkelte institutioner har mulighed for at skifte institutionskategori, og i forhold til de studerende som har adgang til videreuddannelser på tværs af den tidligere opdeling mellem professionsrettede og universitære uddannelser.

I Norge som har en befolkning på størrelse med den danske, er der 8 universiteter, 9 videnskabelige højskoler og 29 højskoler som alle udbyder (eller kan udbyde) videregående uddannelser op til ph.d.-niveau. Hertil kommer 34 private uddannelsesinstitutioner som gennem konkrete uddannelsesakkrediteringer har opnået godkendelse til at udbyde videregående uddannelser.

5.2 Holland

Uddannelsesinstitutionerne

Videregående uddannelse i Holland varetages af 14 universiteter og 44 universities of higher professional education (HBO-institutioner) og 68 private, men offentligt anerkendte uddannelsesinstitutioner. Befolkningen i Holland er tre gange så stor som den danske.

Universiteterne har til opgave at udbyde teoretiske og forskningsbaserede uddannelser på niveau 6 (bachelor), niveau 7 (kandidat) og niveau 8 (ph.d.-niveau) samt gennemføre forskning. Derudover skal de uddanne forskere og designingeniører samt videreformidle viden til fordel for samfundet.

HBO-institutionerne udbyder professionsrettede uddannelser på niveau 6 (professionsbachelor) og niveau 7 (professionsrettet master) der typisk er mere praktisk orienterede end universiteternes uddannelser og leder til udøvelsen af en profession. Derudover skal de ligesom universiteterne videreformidle viden til fordel for samfundet. Af lovgivningen fremgår det at HBO-institutionerne kan forske, men det er ikke et krav. Hvis de gør, vil forskningen typisk være anvendelsesorienteret, hvilket vil blive uddybet i afsnittet om videngrundlag.

Formelt set kan både universiteter og HBO-institutioner udbyde uddannelser med enten en akademisk eller en professionsrettet orientering. I praksis synes det dog ikke at være en mulighed som institutionerne gør brug af.

Videreuddannelser på kandidatniveau

I Holland er der tre uddannelses typer indplaceret på niveau 7. Kandidatuddannelser der udbydes af universiteterne, professionsrettede masteruddannelser der udbydes af HBO-institutionerne, og post-initial master's degree programmer der kan udbydes både af universiteter og af HBO-institutioner, afhængigt af uddannelsens orientering.

De fleste kandidatuddannelser har en varighed på 1-1½ år, men nogle har en større arbejdsbyrde og er normeret til 2-3 år. Det gælder fx uddannelserne til tandlæge, læge og dyrlæge. Kandidatuddannelserne kan gennemføres i umiddelbar forlængelse af universiteternes bacheloruddannelser eller efter nogle års erhvervsarbejde, og på den måde kan kandidatuddannelserne også udgøre en videreuddannelsesmulighed for voksne.

De professionsrettede masteruddannelser er blevet udbudt siden 2003 og har en varighed på 1-1½ år. De professionsrettede masteruddannelser er en videreuddannelsesmulighed målrettet professionsbachelor med erhvervs erfaring. Kravet til omfanget af erhvervs erfaring fastsættes for de enkelte uddannelser. De studerende har typisk fem års erhvervs erfaring.

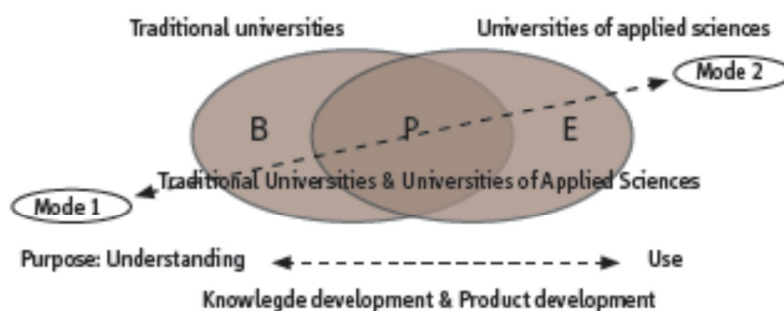
Professionsbachelor kan også blive optaget på en kandidatuddannelse, men det er normalt et krav at der gennemføres et brobygningsforløb inden. Det er således muligt at gå på tværs af den binære struktur i uddannelsens orientering.

Professionsrettede masteruddannelser bliver udbudt på en række fagområder, herunder velfærdsområderne. Uddannelserne har fokus på at give de studerende enten en dybere viden inden for professionen eller en bredere viden på tværs af professioner. De professionsrettede masteruddannelser er tæt knyttet til professionen/professionerne, og målet er at dimittenderne skal kunne løse komplekse og tværdisciplinære problemstillinger inden for professionens område eller på tværs af professioner. Uddannelserne er tilrettelagt som deltidsstudier de studerende gennemfører sideløbende med deres erhvervsarbejde. Der indgår ikke et særskilt praksisforløb i uddannelsen da praksiserfaringer fra jobbet skal inddrages i uddannelsesforløbet. Finansiering sker som hovedregel via brugerbetaling, og det er typisk de studerendes arbejdsgivere der afholder udgiften. Nogle professionsrettede masteruddannelser er dog offentligt finansierede fordi det vurderes at de har en væsentlig samfundsmæssig betydning. HBO-institutionerne fastsætter selv prisen for de professionsrettede masteruddannelser, og priserne varierer mellem 5.000 og 15.000 euro.

Post-initial master's degree programmes udbydes af universiteterne hvis uddannelsen er akademisk orienteret, og af HBO-institutionerne hvis den er professionsrettet. Uddannelserne bygger ikke direkte oven på en specifik bachelor- eller professionsbacheloruddannelse, men er designet til folk der allerede har væsentlig erhvervs erfaring inden for fagområdet og ønsker at udvikle kompetencer på masterniveau inden for det fagområde hvor de arbejder. Nogle studerende har allerede gennemført en kandidat- eller masteruddannelse inden for et andet fagområde. Uddannelserne er ikke offentligt finansierede, men studerende der ikke har brugt al den økonomiske støtte de er berettigede til, kan få den her, under forudsætning af at uddannelsen er akkrediteret af den hollandske kvalitetssikringsorganisation NVAO. Post-initial master's degree programmes forekommer at være en mindre veletableret uddannelsestype end kandidatuddannelser og professionsrettede masteruddannelser.

Uddannelsernes videngrundlag

HBO-institutionernes forening beskriver uddannelsernes forskellige videngrundlag på følgende måde: Universiteterne arbejder ud fra et videngrundlag der er baseret på akademisk forskning inden for forskellige faglige discipliner og er orienteret mod forståelse. Videngrundlaget på HBO-institutionerne er baseret på interaktion mellem professionerne og praksisorienteret forskning og er orienteret mod anvendelse. Formålet med HBO-institutionernes forskning er at bidrage til opretholdelse og udvikling af professionen, herunder eksperimentel udvikling af nye produkter og ydelser. HBO-institutionerne illustrerer forskellen i den forskning der udøves af universiteter og HBO-institutioner, ved hjælp af figuren nedenfor.

Kilde: The European Network for Universities of Applied Science (2009).

De forskellige videngrundlag som universiteter og HBO-institutioner arbejder ud fra, afspejles i uddannelserne og den viden de studerende udvikler. Forskellene fremgår bl.a. af den hollandske kvalifikationsramme og dens beskrivelse af mål for de forskellige uddannelsestyper.

På universiteterne udvikles de studerendes viden gennem interaktionen mellem deres uddannelse og videnskabelig forskning, og der er en klar sammenhæng til aktuelle videnskabelige teorier. En stor del af fagene undervises af forskere som bidrager til udviklingen af fagområdet.

På HBO-institutionerne udvikles de studerendes viden gennem interaktion mellem litteratur, professionen og/eller (anvendt) forskning. Halvdelen af underviserne er uddannet på ph.d.-niveau, mens den anden halvdel har stor erfaring fra professionen. I forbindelse med det afsluttende speciale skal de studerende demonstrere deres evner inden for anvendt forskning.

Uddannelsestypernes forskellige videngrundlag var også afspejlet i de akkrediteringskriterier der var gældende indtil 2010. Af de nuværende akkrediteringskriterier der anvendes til akkreditering af universiteter og HBO-institutioner, fremgår det at uddannelsesinstitutionerne skal involvere sig i forskning i et eller andet omfang, også selv om de ikke selv udfører forskning. Selv forskningen og videngrundlaget vurderes ikke i forbindelse med akkrediteringen, men det er et krav at der er udformet en politik for hvordan forskning indgår i uddannelserne.

Videreuddannelsesmuligheder for grundskolelærere

Grundskolelærere i Holland uddannes via en 4-årig professionsbacheloruddannelse der udbydes på HBO-institutioner og giver ret til titlen Bachelor in Education. Uddannelsen kvalificerer til at undervise aldersgruppen 5-12 år i den hollandske grundskole. Grundskolelærere kan bl.a. videreudanne sig via de to professionsmasteruddannelser der beskrives nedenfor:

- Master in Pedagogics forudsætter mindst tre års relevant erhvervs erfaring. Uddannelsen har en varighed på et og et halvt år.
- Master in Special Educational Needs. Uddannelsen udbydes som heltidsstudium af et års varighed og deltidsstudium af to års varighed.

Lærere der underviser aldersgruppen 12-18 år, uddannes både på HBO-institutioner og på universiteterne. På HBO-institutionerne udbydes en Bachelor in Education og en Master in Education. På universiteterne udbydes et postgraduate teacher education course som bygger oven på en allerede erhvervet kandidatuddannelse. Lærere med en grad på kandidatniveau er kvalificerede til at undervise aldersgruppen 12-18 år på alle niveauer, mens lærere med en grad på bachelorniveau må undervise på nogle niveauer.

Videreuddannelsesmuligheder for sygeplejersker

Den hollandske sygeplejerskeuddannelse er en 4-årig professionsbacheloruddannelse der udbydes på HBO-institutioner og giver ret til titlen Bachelor in Nursing. Sygeplejersker kan videreudanne sig på kandidatuddannelser eller professionsmasteruddannelser. For at blive optaget på universiteternes kandidatuddannelser er det nødvendigt at gennemføre et brobygningsforløb. Nedenfor beskrives to af de professionsmasteruddannelser der er relevante for sygeplejersker:

- Master in Advanced Nursing Practice (ANP) forudsætter mindst fire års erhvervs erfaring. Uddannelsen udbydes som deltidsstudium hvor de studerende arbejder inden for professionen samtidig med at de gennemfører uddannelsen. Uddannelsen har en varighed på to år.
- Master in Physician Assistant (MPA) forudsætter mindst to års relevant erhvervs erfaring. Uddannelsen udbydes som deltidsstudium hvor de studerende arbejder inden for professionen samtidig med at de gennemfører uddannelsen. Uddannelsen har en varighed på to år.

5.3 Norge

Uddannelsesinstitutionerne

I dag omfatter det videregående uddannelsessystem 8 universiteter, 9 videnskabelige højskoler ("høgskoler") og 29 højskoler. Norges befolkning er på størrelse med den danske.

Indtil 2002 havde den videregående uddannelsessektor i Norge en klar binær struktur i lighed med den danske med en opdeling i en høgskolesektor der primært udbød korte og mellemlange professionsrettede videregående uddannelser, og en universitetssektor som varetog forskning og udbød længerevarende forskningsbaserede uddannelser. Med kvalitetsreformen fra 2003 trådte en ny, fælles institutionslov i kraft, og der blev indført en ny gradsstruktur som har betydet at forskellene mellem universitetssektoren og høgskolesektoren er mindsket betydeligt. Med indførelsen af den nye gradsstruktur har højskoler eksempelvis også opnået retten til at udbyde mastergrader.

Forskellene mellem institutionskategorierne relaterer sig i dag i langt overvejende grad til institutionens rettigheder til at selvakkreditere sine uddannelser. Der er ikke længere tale om forskellige institutionstyper der som i dansk forstand har forskellige lovbestemte formål i forhold til at udbyde uddannelser med principielt forskelligt vidgrundlag og på forskellige niveauer i kvalifikationsrammen. I Norge er alle videregående uddannelser forskningsbaserede, alle videregående uddannelsesinstitutioner udfører forskning, og inden for alle de tre institutionskategorier er der institutioner der udbyder både bacheloruddannelser (niveau 6), masteruddannelser og kandidatuddannelser (niveau 7), ph.d.-uddannelser (niveau 8) og doktorgrader.

Den enkelte institutions placering i kategorierne er bestemt af om institutionen er institutionsakkrediteret, og institutionen vælger selv om den vil ansøge om institutionsakkreditering. Akkrediteringerne gennemføres af Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) som blev etableret som uafhængig kvalitetssikringsoperatør som led i kvalitetsreformen i 2003.

Forskellene mellem institutionskategoriernes rettigheder i forhold til at selvakkreditere deres uddannelser indebærer at højskoler kan etablere nye uddannelser på bachelorniveau uden at skulle søge om ekstern akkrediteringsgodkendelse, mens udbud af uddannelser over niveau 6 forudsætter akkrediteringsgodkendelse af den konkrete uddannelse. Højskoler der har en godkendelse til at udbyde ph.d.-grader, kan dog udbyde kandidat- og masteruddannelser inden for ph.d.-gradernes fagområde uden ekstern akkreditering. Universiteter kan etablere nye uddannelses tilbud på alle niveauer uden at skulle søge om ekstern akkrediteringsgodkendelse. Videnskabelige højskoler har de samme rettigheder som universiteterne inden for de fagområder hvor de har godkendelse til at tildele doktorgrader, mens rettighederne inden for de øvrige fagområder svarer til akkrediterede højskolars rettigheder.

Højskolerne udbyder overvejende professionsbacheloruddannelser svarende til de danske, men de fleste højskoler udbyder samtidig også uddannelser inden for mere generelle fagdiscipliner i lighed med universiteterne. Alle højskoler udbyder desuden uddannelser på såvel bachelor- som kandidatniveau, og nogle enkelte af højskolerne tildeler doktorgrader. Højskolerne blev dannet i 1994 gennem sammenlægninger af 98 monofaglige regionale institutioner til 26 nye statslige og fagligt bredere højskoler. Institutionssammenlægningerne havde bl.a. det formål at hæve uddannelsernes akademiske standarder i form af bl.a. flere undervisere med doktorgrad og at skabe et større udbud af uddannelser på kandidatniveau. Sektoren omfatter herudover også Politihøgskolen og højskoler der udbyder militære uddannelser.

Universiteterne er fagligt bredt dækkende institutioner der udbyder uddannelser inden for de fleste fagområder, herunder både uddannelser der er professionsrettede, og uddannelser inden for generelle fagdiscipliner, og universiteterne har desuden det overvejende nationale ansvar for forskeruddannelse. Siden 1969 har Norge haft 4 universiteter. I årene fra 2005 blev der herudover etableret 4 nye universiteter efter de nye regler fra kvalitetsreformen om at højskoler og videnskabelige højskoler kan opnå universitetsstatus hvis de institutionsakkrediteres. De nye universiteter omfatter 3 tidligere højskoler og en tidligere videnskabelig højskole.

Hvor universiteterne er flerfakultære, er de *videnskabelige højskoler* typisk monofakultære inden for specialiserede fagområder som fx økonomi, landbrug og odontologi. 4 af de i alt 9 institutioner har opnået status som videnskabelige højskoler efter 2005 efter de nye regler om institutionsakkreditering. De 4 nye universiteter omfatter 3 tidligere private institutioner og en tidligere højskole.

Alle de videregående uddannelsesinstitutioner forventes at udbyde fleksibelt tilrettelagte videreuddannelser for erhvervsaktive voksne. En national samarbejdsorganisation, Norgesuniversitetet, informerer om mulighederne og har på sin webside søgemuligheder til alle institutionernes videreuddannelses tilbud.

Videreuddannelser på kandidatniveau

Som følge af kvalitetsreformen i 2003 er der som nævnt blevet indført et nyt gradssystem i Norge bestående af 3-årige bacheloruddannelser, 2-årige kandidatuddannelser og 3-årige ph.d.-uddannelser. Der er dog enkelte undtagelser herfra, fx læreruddannelsen som er en 4-årig bacheloruddannelse. De 2-årige kandidatuddannelser kan gennemføres i umiddelbar forlængelse af uddannelsens bachelorniveau, eller de kan anvendes som videreuddannelse for voksne i erhverv med relevant uddannelsesbaggrund. Når de studerende er erhvervsaktive voksne, tilrettelægges undervisningen typisk på deltid, mens de samme uddannelser, når der er tale om unge fuldtidsstuderende, udbydes på heltid. Adgangs krav er alene at den forudgående uddannelse skal indeholde en tilstrækkelig faglig fordybelse (mindst 80 ECTS-point svarende til 1,3 år) inden for det pågældende fag der søges om optagelse på. Fx kan læreruddannede få adgang til kandidatuddannelse i fag som de forudgående har haft undervisning i, svarende til mindst 80 ECTS-point.

Hvis læreruddannelsen ikke har indeholdt tilstrækkeligt mange point, har ansøgeren mulighed for at supplere pointantallet op gennem kurser.

På niveau 7 findes også masteruddannelser som i dansk forstand er egentlige videreuddannelses-tilbud målrettet voksne i erhverv. Disse uddannelser har en varighed på 1½ eller 2 år. De betegnes som erfaringsbaserede mastergrader, og foruden forudgående uddannelse på bachelorniveau er optagelseskravet mindst to års relevant erhvervs erfaring.

I praksis udbydes dog kun ganske få af disse erfaringsbaserede masteruddannelser. Erhvervsaktive voksnes behov for videreuddannelser opfyldes i praksis i langt overvejende grad af de 2-årige kandidatuddannelser som har den fordel for de studerende at de giver videre adgang til forskeruddannelser.

Uddannelserne er fuldt statsfinansierede for såvel unge fuldtidsstuderende som voksne deltidsstuderende.

Uddannelsernes videngrundlag

For alle højskole- og universiteters videreuddannelser gælder samme formelle krav til videngrundlag. Ifølge den fælles institutionslovgivning skal institutionerne "udføre forskning og fagligt og kunstnerisk udviklingsarbejde på højt internationalt niveau", og uddannelserne skal baseres på den fremmeste viden herfra. Uddannelsernes mål for læringsudbytte er ligeledes beskrevet ens for alle uddannelser på kandidatniveau i den norske kvalifikationsramme. Hvad angår kriterierne som anvendes i forbindelse med akkrediteringer, gælder også samme krav til uddannelserne. I akkrediteringskriterierne stilles krav om at uddannelserne skal have en tilfredsstillende kobling til forskning og fagligt og/eller kunstnerisk udviklingsarbejde, herunder stilles krav om at det dokumenteres at fagmiljøet forsker aktivt, og krav til undervisernes formelle kompetencer. Eksempelvis skal mindst 50 % af fagmiljøets årsværk være dækket af ansatte med førstestillingskompetence (førstelektor, førsteamanuensis, postdoc, docent og professor), og professor-/docentkompetence skal udgøre mindst 10 %.

Der skelnes således heller ikke i de formelle krav til videngrundlag mellem professionsrettede uddannelser og traditionelle universitetsuddannelser inden for faglige discipliner. Ifølge akkrediteringskriterierne gælder det blot for uddannelser med praktik, fx læreruddannelser, sygeplejerskeuddannelsen, medicinske uddannelser og psykologiuddannelsen, at fagmiljøer og eksterne praktikvejledere skal have hensigtsmæssig erfaring fra praksisfeltet. Mange uddannelser har et praktikelement, men det reguleres ikke af regler eller lignende. Ved akkrediteringerne foretager ekspertpanelerne en vurdering med udgangspunkt i retningslinjer fastlagt på nationale møder mellem fagmiljøerne.

Videreuddannelsesmuligheder for grundskolelærere

De norske læreruddannelser er blevet ændret fra 2011 og består i dag af to 4-årige uddannelser som retter sig mod undervisning enten på 1.-7. klassetrin eller på 5.-10. klassetrin. Dimittenderne kan få tildelt graden bachelor efter tre år, men opnår først undervisningskompetence efter uddannelsens fjerde år.

Uddannelsen som er rettet mod de laveste klassetrin, indeholder fem fag foruden pædagogiske fag. Et af disse fag udgør 60 ECTS-point svarende til 1 år, hvilket gør det muligt at få adgang til videreuddannelse på kandidatniveau inden for dette fag. På uddannelsen som er rettet mod de højeste klassetrin, indgår tre fag af en varighed på 60 ECTS-point som kan give adgang til uddannelse på kandidatniveau. Man har derudover opretholdt en tidligere ordning fra 2003 som gør det muligt for institutionerne at udbyde en integreret læreruddannelse på kandidatniveau af fem års varighed.

Læreres videreuddannelsesmuligheder på kandidatniveau omfatter som tidligere nævnt især de 2-årige kandidatuddannelser som kan anvendes som videreuddannelse for voksne i erhverv med relevant uddannelsesbaggrund. Der udbydes en lang række relevante uddannelser af denne type,

fx uddannelse til master i læring og undervisning, master i grundskoledidaktik, master i undervisningsvidenskab, master i ikt, master i tilpasset undervisning og master i specialpædagogik (i Norge anvendes masteruddannelse også som betegnelse for det der i Danmark betegnes kandidatuddannelser). Videreuddannelserne udbydes hovedsageligt af højskoler og universiteter som også udbyder læreruddannelsen.

Af relevans for lærere findes der derudover en enkelt masteruddannelse af typen erfaringsbaseret mastergrad som forudsætter mindst to års relevant erhvervs erfaring: uddannelse til master i undervisning – videreuddannelse for lærere i matematik (Universitetet i Bergen).

Videreuddannelsesmuligheder for sygeplejersker

Den norske sygeplejerskeuddannelse er en 3-årig bacheloruddannelse.

Blandt de 2-årige kandidatuddannelser der som nævnt også kan anvendes som videreuddannelse for voksne i erhverv, udbydes af særlig relevans for sygeplejersker eksempelvis uddannelse til master i klinisk sygeplejevidenskab.

Af relevans for sygeplejersker findes der også masteruddannelser af typen erfaringsbaseret mastergrad som forudsætter mindst to års relevant erhvervs erfaring, fx uddannelse til master i familiebehandling (uddannelsen er et eksempel på et forløb hvor der veksles mellem teoretisk undervisning på uddannelsesinstitutionen og vejledt klinisk praksis med familier), uddannelse til master i rehabilitering og habilitering og uddannelse til master i psykisk helsearbejde.

6 Vurderinger af behov og relevans i kommuner og på sygehuse

I dette afsnit analyseres kommunale og regionale arbejdsgiveres vurderinger af behovet for og relevansen af professionsmasteruddannelser som en ny uddannelsestype. Analysen er baseret på en telefoninterviewundersøgelse gennemført i oktober 2011 blandt 20 direktører i kommuner og på sygehuse.

Afsnittet er struktureret så det indledes med en sammenfatning af interviewundersøgelsens resultater. Derefter følger metodiske overvejelser der er væsentlige for den videre læsning, samt en analyse af udviklingstendenser og afledte behov. Dernæst følger analysen af argumenter for hvorfor der er behov for hhv. ikke behov for professionsmasteruddannelser som en ny uddannelsestype. Afslutningsvis formidles perspektiver på praksisforløb i professionsmasteruddannelserne og på de økonomiske rammer.

I den analytiske fremstilling er der lagt vægt på at præsentere variation, dybde og detaljeringsgrad i arbejdsgivernes forskellige argumenter. Under interviewene har EVA bedt alle informanter om at begrunde deres synspunkter i forhold til udviklingstendenser på det pågældende arbejdsmarked og i forhold til det eksisterende uddannelsessystem.

6.1 Sammenfatning

Den dominerende position blandt arbejdsgiverne er at der er et behov for videreuddannelse af de professionsuddannede. Med forbehold for at undersøgelsen ikke er repræsentativ, kan det oplyses at lidt over halvdelen af de interviewede arbejdsgivere vurderer at der er behov for at etablere professionsmasteruddannelser som ny uddannelsestype for at imødekomme kompetencebehovene. Lidt under halvdelen vurderer at der ikke er et behov for at etablere professionsmasteruddannelser. Arbejdsgiverne på de kommunale fagområder vurderer behovet for og relevansen af professionsmasteruddannelser væsentligt højere end arbejdsgiverne fra sygehusene. Kun én af arbejdsgiverne fra sygehussektoren vurderer at der er behov for at etablere professionsmasteruddannelser som ny uddannelsestype.

6.2 Metodiske overvejelser

Arbejdsgiverne er blevet udvalgt så de repræsenterer sygehussektoren og fagområder i kommunerne hvor der traditionelt er mange professionsuddannede. Det drejer sig om børne- og ungdområdet samt sundheds-, ældre-, arbejdsmarkeds- og socialområdet. Der er en geografisk spredning af arbejdsgiverne, og flere arbejdsgivere fra hver kommune er valgt så alle de relevante fagområder dækkes. Formålet med udvælgelsen har ikke været repræsentativitet, men derimod at opnå maksimal variation i arbejdsgivernes vurderinger og perspektiver. En liste over arbejdsgiverne fremgår af bilag 6.

Fleere af arbejdsgiverne har i interviewundersøgelsen givet udtryk for at deres konkrete kendskab til kvalifikationsrammens niveauer er begrænset, og at UVM's notat om professionsmasteruddannelser (bilag 1) giver anledning til mange spørgsmål. Der er fx uklarheder der knytter sig til praksisforløbet der vil indgå i uddannelserne, og til de mere konkrete krav til tilvejebringelse af uddannelsernes videngrundlag.

I forbindelse med interviewene er arbejdsgiverne blevet præsenteret for eksempler på mulige konkrete professionsmasteruddannelser formuleret af interessenter på området. Eksemplerne fremgår af bilag 3. Formålet var at give arbejdsgiverne en fornemmelse af hvordan uddannelses-typen konkret kan se ud. EVA vurderer at eksemplerne har tjent det formål at illustrere ideen bag en ny uddannelsestype, men det skal understreges at der alene er tale om tænkte og foreløbige eksempler, og at det ikke kan udelukkes at eksemplerne også i nogen grad har påvirket arbejdsgivernes udsagn om selve ideen og derved fjernet fokus fra det mere generelle niveau.

Undersøgelsen har haft stor bevågenhed blandt interessenterne på området, og informanternes svar skal derfor ses i både et fagligt og et politisk perspektiv. EVA har fået oplyst af nogle af arbejdsgiverne på hospitalerne at de er blevet kontaktet af Danske Regioner med henblik på at afstemme vurderinger forud for interviewet.

6.3 Udviklingstendenser og afledte kompetencebehov

Arbejdsgiverne peger på en række udviklingstendenser inden for professionerne og mere konkrete behov der betyder at der er behov for videreuddannelse af professionsuddannede medarbejdere. Arbejdsgivernes argumenter knytter sig til fem overordnede temaer:

- Arbejdsgiverne oplever at der er krav om og behov for løbende effektivisering og udvikling. Medarbejderne skal kunne håndtere mere komplekse problemstillinger, og samtidig stilles der krav om dokumentation, evaluering og øget indsigt i hvad der virker. Mere konkret efterspørger arbejdsgiverne metodiske kompetencer der kan bidrage til at de professionsuddannede i højere grad arbejder evidensbaseret og reflekterer over egen praksis. Der er ligeledes behov for professionsuddannede med udviklingskompetencer der kan være ansvarlige for udviklingsforløb, bidrage til udvikling af tilbud og bære udviklingen af professionen. En arbejdsgiver beskrev det således at der er behov for en akademisk profil der krydses med en praktisk baggrund.
- Arbejdsgiverne har et ønske om løbende at forbedre den offentlige håndtering af opgaverne og behandling af borgerne. Målet er at det er borgerens behov der definerer hvilke medarbejdere han/hun møder i kontakten med det offentlige, og at medarbejderne i højere grad koordinerer forløb og indsats. Det betyder at de professionsuddannede skal have udsyn i deres faglighed og have en tværfaglig professionsforståelse i mødet med borgerne. Der er derfor behov for tværfaglige og koordinerende kompetencer samt en grundlæggende forståelse af den offentlige sektor og andre professioner. De professionsuddannede skal have en stærk tværfaglighed ved siden af deres egen faglighed og være bedre til at indgå i tværfaglige projekter og arbejdsfællesskaber.
- Kommunal- og strukturreformen har betydet at nye opgaver skal løses i kommunalt regi, og der er derfor behov for viden om nye fagområder. Samtidig er der sket en øget specialisering inden for visse fagområder, og der er derfor brug for at styrke nogle af de fagfaglige kompetencer og arbejde mod et højere kompetenceniveau. Det gælder fx på området for børn og unge hvor der er behov for medarbejdere der er specialiserede i forhold til specialpædagogik.
- På sygehusene er der også sket en øget specialisering, og de mange nye behandlingsmuligheder lægger pres på behandlingssystemet. Stigende specialisering betyder at der på alle afdelinger findes behov for videreuddannelse og en styrkelse af de fagfaglige kompetencer. Det kan især være relevant på kliniske og tværgående afdelinger for at kunne forstå kompleksiteten i opgaverne. Der er behov for medarbejdere der kan initiere udvikling og bidrage til at udrede, innovere og evt. igangsætte helt nye forskningsområder på baggrund af en specialiseret tilgang og med afsæt i et højere uddannelsesniveau. Det kan fx være inden for radiologi.
- Nye muligheder for videreuddannelse vil kunne bidrage til at skabe prestige i relation til professionerne og fagområderne, hvilket er nødvendigt for at kunne rekruttere og fastholde

dygtige medarbejdere i professionen. En arbejdsgiver vurderer at det er positivt hvis man kan tilbyde dygtige medarbejdere at blive i deres fag og samtidig avancere fagligt og personligt.

6.4 Argumenter for at der er behov for professionsmasteruddannelser

Arbejdsgiverne angiver en række argumenter for hvorfor professionsmasteruddannelser kan være løsningen på de behov de ønsker at få dækket. Argumenterne hænger sammen med deres forståelse af hvad der bør lægges vægt på i professionsmasteruddannelserne, og hvilket videngrundlag de bør være baseret på.

Ifølge arbejdsgiverne vil professionsmasteruddannelser kunne bidrage til en øget akademisering i den forstand at medarbejderne får øgede metodiske kompetencer. Det påpeges som vigtigt at uddannelserne ikke bliver for forskningsprægede, da der er behov for praktikere på højt niveau. Professionsmasteruddannelserne skal derfor være på et avanceret niveau, men tage afsæt i professionen og interaktion mellem teori og praksis. Vurderingen er at studerende på universiteternes masteruddannelser selv foretager koblingen mellem professionen og det teoretiske, mens denne kobling kan udgøre basis for selve uddannelsesforløbet på professionsmasteruddannelser. På professionsmasteruddannelser skal de studerende forholde sig til metodeudvikling på driftsområderne og udvikling af nye faglige tilbud og metoder.

Medarbejdere med en professionsmasteruddannelse forventes at have forankring i professionen, men at kunne initiere og gennemføre udviklingsforløb, og de har kompetencer inden for kommunikation og formidling. De vil fx kunne varetage konsulentfunktioner i kommunen hvor man både skal kunne varetage praktiske opgaver og have kompetencer inden for planlægning, prioritering og kvalitetssikring. Professionsmasteruddannelserne forventes at kunne bidrage til at professionsuddannede medarbejdere kan stikke hovedet lidt længere frem og få en stemme i kommunens udviklingsprojekter. Derudover vil de kunne bidrage til den løbende udvikling af professionerne og fagområderne. Der peges på at man ikke vil kunne imødegå fremtidens krav om specialiserede kompetencer uden en professionsmasteruddannelse som kan sætte de professionsuddannede medarbejdere i stand til at udrede, innovere og igangsætte helt nye forskningsområder ud fra den specialiserede indgang. Ifølge en arbejdsgiver på sundhedsområdet er det en central opgave for de professionsuddannede at løfte, fx inden for sygepleje og radiologi, da der ikke er andre faggrupper der beskæftiger sig med at udvikle de professionsuddannedes fagområder.

6.5 Argumenter for at der ikke er behov for professionsmasteruddannelser

Arbejdsgiverne argumenterer imod behovet for nye videreuddannelsesmuligheder og afviser at der er behov for professionsmasteruddannelser. Deres argumenter relaterer sig til to overordnede positioner:

- Der er ikke behov for øget akademisering af professionerne, og diplomuddannelserne er tilstrækkelige til at dække behovet for videreuddannelse. Derudover findes der allerede mere konkrete videreuddannelsesmuligheder inden for fagområderne, hvilket bl.a. gælder på sygeplejeområdet.
- Der er behov for et højere kompetenceniveau, men behovet dækkes af de eksisterende masteruddannelser på universiteterne. Det vurderes som væsentligt at masteruddannelser tager afsæt i et forskningsbaseret videngrundlag og er tæt knyttet til universiteternes forskningsmiljøer.

Fælles for de to positioner er at arbejdsgiverne ikke mener der er behov for professionsmasteruddannelser fordi behovet for videreuddannelse dækkes af det eksisterende uddannelsessystem. Det vurderes som væsentligt at analysere de eksisterende uddannelsesmuligheder og undersøge

arbejdsgivernes behov grundigere inden en ny uddannelsesstype oprettes. Derudover påpeges det at de tværprofessionelle specialiseringer der bringer professioner sammen, allerede findes på universiteterne. Det gælder fx kandidatuddannelser der udbydes på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Muligheden for at kunne videreuddanne sig fra masterniveauet via en ph.d.-uddannelse er vigtig, men det er endnu ikke klart om det vil være tilfældet.

6.6 Perspektiver på praksisforløb og økonomiske forhold

Det forventes at der skal indgå et praksisforløb i professionsmasteruddannelser (jf. bilag 1), og arbejdsgiverne er blevet spurgt om de vil være interesserede i at stille praktikpladser til rådighed og/eller indgå i et casesamarbejde med professionsmasterstuderende. Den dominerende position blandt arbejdsgiverne er at hvis uddannelsesstypen oprettes, ønsker de at bidrage til at praksisforløbet kan gennemføres. Arbejdsgiverne begrundet det bl.a. med at de på den måde kan bidrage til at forme uddannelsen og de fremtidige dimittender, at det giver inspiration og tilfører perspektiv til arbejdspladsen, samt at man kan få gennemført nogle interessante projekter i den forbindelse.

Arbejdsgiverne er desuden blevet spurgt hvordan de forholder sig til de økonomiske omkostninger der vil være forbundet med at gennemføre en professionsmasteruddannelse. Da de præcise udgifter endnu er ukendte, har EVA spurgt arbejdsgiverne hvordan de ville forholde sig til en deltagerbetaling på 50.000-100.000 kr. samt eventuelle udgifter til tabt arbejdstid og højere løn som konsekvens af videreuddannelse. Arbejdsgiverne giver udtryk for to overordnede synspunkter. Det ene synspunkt er at hvis professionsmasteruddannelserne lever op til forventningerne og opfylder deres formål, vil det være muligt at finde de økonomiske midler der skal til. Ifølge det andet synspunkt vil professionsmasteruddannelserne være så dyre at det kun bliver muligt at tildele uddannelsen til få medarbejdere.

7 Professionshøjskolernes selvvurderinger af faglige miljøer

Hidtil har professionshøjskolerne kunnet udbyde uddannelser på bachelorniveau (niveau 6 i kvalifikationsrammen), og det vil være en ny opgave for professionshøjskolerne at skulle udbyde professionsmasteruddannelser på kandidatniveau (niveau 7 i kvalifikationsrammen).

Som led i en analyse af de faglige miljøer på professionshøjskolerne, har professionshøjskolerne udarbejdet selvvurderinger af deres faglige miljøer og i den forbindelse peget på hvilke faglige miljøer, eventuelt hvilke faglige miljøer på tværs af institutioner, der allerede nu eller i nær fremtid vil kunne danne basis for en professionsmasteruddannelse. Selvvurderingerne er foretaget af professionshøjskolerne University College Lillebælt (UCL), University College Syddanmark (UCSyd), VIA University College (VIA UC), University College Nordjylland (UCN), University College Sjælland (UCSJ), Professionshøjskolen UCC (UCC) og Professionshøjskolen Metropol (Metropol).

Det skal bemærkes at professionshøjskolernes oplysninger alene omfatter de væsentligste aktiviteter og forhold som vil indgå i de faglige miljøer der potentielt kunne danne basis for professionsmasteruddannelser. Besvarelsene er udarbejdet inden for en kort tidsfrist, og det har været et krav at selvvurderingerne skulle holdes kortfattede.

Otte faglige miljøer som kan eller vil kunne danne basis for professionsmasteruddannelser

1. Klinisk ekspertsygepleje (for sygeplejersker)

- klinisk ekspertsygepleje (VIA UC og Metropol i samarbejde)

2. Sundhedsfagligt område, herunder rehabilitering, sundhedsfremme, psykiatri og ældreområdet (for sundhedsprofessionsuddannede)

- rehabilitering og sundhedsfremme (UCSJ.)
- ældre (Metropol)
- psykiatri og sindslidende (Metropol)
- fysioterapi, ergoterapi, jordemoder (UCN)

3. Billeddiagnostik (for radiografer)

- billeddiagnostik (Metropol)
- radiografi (UCN)

4. Social inklusion (for lærere, pædagoger og socialrådgivere)

- social inklusion (VIA UC, Metropol, UCC, UCSJ., UCSyd, UCL i samarbejde)
- social inklusion - børn, unge og voksne (UCSyd)

5. Det sociale område: beskæftigelse (for socialrådgivere og pædagogisk uddannede)

- beskæftigelse (Metropol)

6. Pædagogik og undervisning (for folkeskolelærere, andre undervisere og pædagogisk uddannede)

- læremidler (UCSJ., UCSyd, UCL i samarbejde)
- digitale læremidler (VIA UC)
- pædagogisk udviklingsarbejde (VIA UC)
- science didaktik (Metropol)
- logopædi og sprogtilegnelse (UCC)
- undervisning, læreprocesser, relationsledelse, evaluering og skolefagernes didaktik (UCN)

7. Professionsledelse (for ledere)

- professionsledelse (VIA UC)
- skoleledelse (Metropol, UCSJ., UCC)
- ledelse af pædagogiske institutioner (UCN)

8. Pædagogisk professionsudvikling og innovation (for pædagoger, lærere, ergoterapeuter, socialrådgivere og sygeplejersker)

- pædagogisk professionsudvikling og innovation (UCN)

I oversigten ovenfor vises det inden for hvilke fagområder professionshøjskolerne i selvvurderingerne har givet eksempler på relevante muligheder for at etablere professionsmasteruddannelser.

Videnproducerende og –omsættende aktiviteter

I forhold til disse fagområder redegør professionshøjskolerne i deres selvvurderinger for en lang række videnproducerende og videnomsættende aktiviteter med forskellig samarbejds karakter: aktiviteter i regi af partnerskaber, dvs. som led i bindende aftaler om systematisk samarbejde med fx forskningsinstitutioner og aftagere, aktiviteter i regi af videntcentre, enkeltstående projekter samt konsulenttydelser, dvs. med en ekstern rekvirent.

Aktiviteterne i regi af partnerskaber er typisk baseret på samarbejdsaftaler med universiteter og professioner, herunder kommuner og regioner. I nogle tilfælde involverer samarbejdet også udenlandske forsknings- og uddannelsesinstitutioner samt organisationer og foreninger, fx patientforeninger. Aktiviteternes omhandler typisk forsknings- og udviklingsprojekter.

Videntcentre udgør faglige miljøer som ofte går på tværs af professionshøjskolerne. I selvvurderingerne nævnes eksempelvis Nationalt Videntcenter for Udsatte Børn og Unge, Nationalt Videntcenter for Inklusion og Eksklusion, Nationalt Videntcenter for Læsning, Nationalt videntcenter for læremidler, Læremiddel.dk, og Det Nationale Videntcenter for E-læring. Desuden nævnes en lang række lokale videntcentre. De projekteksempler der redegøres for i selvvurderingerne, omhandler typisk indsamling og systematisering af udviklingsviden og forskningsviden af relevans for professioner og uddannelser samt egen produktion af udviklings- og forskningsviden.

Der henvises til bilag 7 som indeholder oversigter over de væsentligste aktiviteter der indgår i de forskellige faglige miljøer på professionshøjskolerne. I forhold til aktiviteterens volumen, skal det bemærkes at der i oversigterne alene præsenteres udvalgte *eksempler* på centrale aktiviteter. For at illustrere en mere samlet betragtning på aktiviteterne, kan det nævnes at det nationale videntcenter, Læremiddel.dk, som er et samarbejde mellem tre professionshøjskoler, i løbet af 3 år har samarbejdet med seks forlag og syv kommuner om i alt 28 projekter. I selvvurderingen nævnes at det er kombinationen af rekvirerede opgaver, fundraising og partnerskaber som har givet den store projektvolumen, og at det har været med til at sikre at Læremiddel.dk har udviklet viden med afsæt i praksis og afstemt med aftagerfeltets behov.

Erfaring med udbud af masteruddannelser

På trods af at professionshøjskolernes opgave hidtil alene har været at udbyde uddannelser på bachelorniveau, har flere professionshøjskoler erfaringer med at deltage i udbud af masteruddannelser i samarbejde med andre institutioner. Eksempler er samarbejde med Høgskolen Buskerud i Norge om udbud af uddannelse til master i klinisk ekspertsygepleje, samarbejde med fem nordiske universiteter og højskoler om fælles uddannelse til master i avanceret klinisk geriatrisk sygepleje, samarbejde med Deakin University i Australien om fjernundervisningsudbud af et masterprogram, deltagelse i Nordplus-samarbejde med Høgskolen i Bodø og Stavanger om udbud af den nordiske masteruddannelse i socialt arbejde i forhold til børn og unge, og samarbejde med Syddansk Universitet og samarbejdspartnere fra Holland, Tyskland, Spanien, Litauen og Bulgarien om udbud af en international masteruddannelse, European Master in Social Work.

Fleere professionshøjskoler redegør også for at en del af deres undervisere samtidig er eksterne undervisere på universiteternes kandidat- og masteruddannelser.

Formelle forskerkompetencer

Hvad angår undvisernes formelle kompetencer, råder professionshøjskolerne over ph.d.-uddannede medarbejdere inden for alle de relevante fagområder. Eksempelvis redegør seks professionshøjskoler som i samarbejde har udviklet et forslag til en professionsmasteruddannelse i social inklusion, for at deres samlede faglige miljø omfatter 18 undervisere med ph.d.-grad inden for det faglige område og 15 ph.d.-studerende. På hver enkelt af disse seks institutioner tæller det lokale faglige miljø for fagområdet, dvs. social inklusion, 3-9 ph.d.-uddannede medarbejdere og ph.d.-studerende. Tilsvarende gælder det for professionshøjskolerne generelt at de lokale fag-

lige miljøer ved de enkelte påtænkte udbud af masteruddannelser tæller et antal ph.d.-uddannede medarbejdere og ph.d.-studerende af denne størrelsesorden.

Tværgående samarbejde mellem professionshøjskoler om videnmiljøer

Det fremgår både indirekte og direkte af selvvurderingerne at professionshøjskolerne i udstrakt grad satser på at opbygge fælles platforme for at styrke deres videnmiljøer. Flere af de omtalte forslag til masteruddannelser er blevet udviklet i et samarbejde mellem professionshøjskoler, eksempelvis master i klinisk ekspertsygepleje, master i social inklusion og master i læremidler. Selvvurderingerne er udarbejdet i samlet form for de involverede lokale faglige miljøer. I en del tilfælde baserer partnerskabsaftaler og -aktiviteter sig desuden på at flere samarbejdende professionshøjskoler har indgået fælles samarbejdsaftaler med universiteter og professioner, og som allerede nævnt er der etableret en række nationale videntcentre.

Nogle af professionshøjskolerne anbefaler direkte at et eventuelt udbud af professionsmasteruddannelser primært skal bygge på en fælles platform på tværs af professionshøjskolernes videnmiljøer for fremtidigt at kunne underbygge en fælles forskeruddannelse til at videreudvikle de substansielle faglige miljøer der vil være en forudsætning for at udbyde professionsmasteruddannelser.

Anvendt forskning

Det særlige videngrundlag som professionshøjskolerne lægger vægt på at udvikle, karakteriseres i nogle af selvvurderingerne som en videntrekant bestående af forskning, uddannelse og praksis. Professionshøjskolerne lægger vægt på at udvikle, udbygge og omsætte det konkrete samspil mellem forskning, uddannelse og praksis for at bringe ny viden i spil i praksisfeltet og derved bidrage til håndteringen af velfærdssamfundets centrale udfordringer. Tankegangen er at viden ikke uden videre kan omsættes fra en sammenhæng til en anden, fx i form af bøger eller forelæsninger, men at viden skal bringes i bevægelse og sættes på spil. At viden hele tiden må skabes og genskabes i et proaktivt samspil mellem centrale aktører på områderne.

Det karakteristiske for professionshøjskolernes partnerskaber og videntcenteraktiviteter er ifølge flere af selvvurderingerne at den indhentede viden hurtigt omsættes i uddannelserne. Deltagerne er alle forbundet med uddannelsesvirksomheden, og de bringer dermed den nyeste relevante forskning samt de mest opdaterede praksisforståelser direkte ind i undervisningen.

I professionshøjskolesektoren er der på tværs af de lokale fagmiljøer blevet arbejdet med beskrivelse af konkrete professionsmasteruddannelser, og der redegøres for at dette arbejde har ført til en afklaring af et vidensbegreb som nærmere præciserer sammenhængen mellem forskning, uddannelse og praksis. Dette er bl.a. uddybet i artikler.

Vurdering af status og fremtidige udfordringer

Professionshøjskolernes selvvurderinger afspejler generelt den holdning at de faglige miljøer allerede er stærke, og at de vil kunne udgøre et godt fundament for etablering af professionsmasteruddannelser. Der gives udtryk for at videnproduktionen og -omsætningen i fremtiden kan øges og gøres mere robust gennem øget satsning dels på videntcentermiljøer, dels tværgående samarbejder mellem professionshøjskoler og dels partnerskaber med universiteter og kommuner/regioner.